

Samuel Bohl Ludwig Brun

Disputatio ... Super Sapientiam Salomonis in Proverbiis ...

**4 : Disputatio Quarta ... Exhibens in specie Principium Tertium Deductivum
Ethices seu Politices divinae Sechel Felicem Et Prudentem Rerum Tractationem.
Ex cap. 3. usq[ue] ad v. 19**

Rostochi[i]: Kilius, 1639

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn747232199>

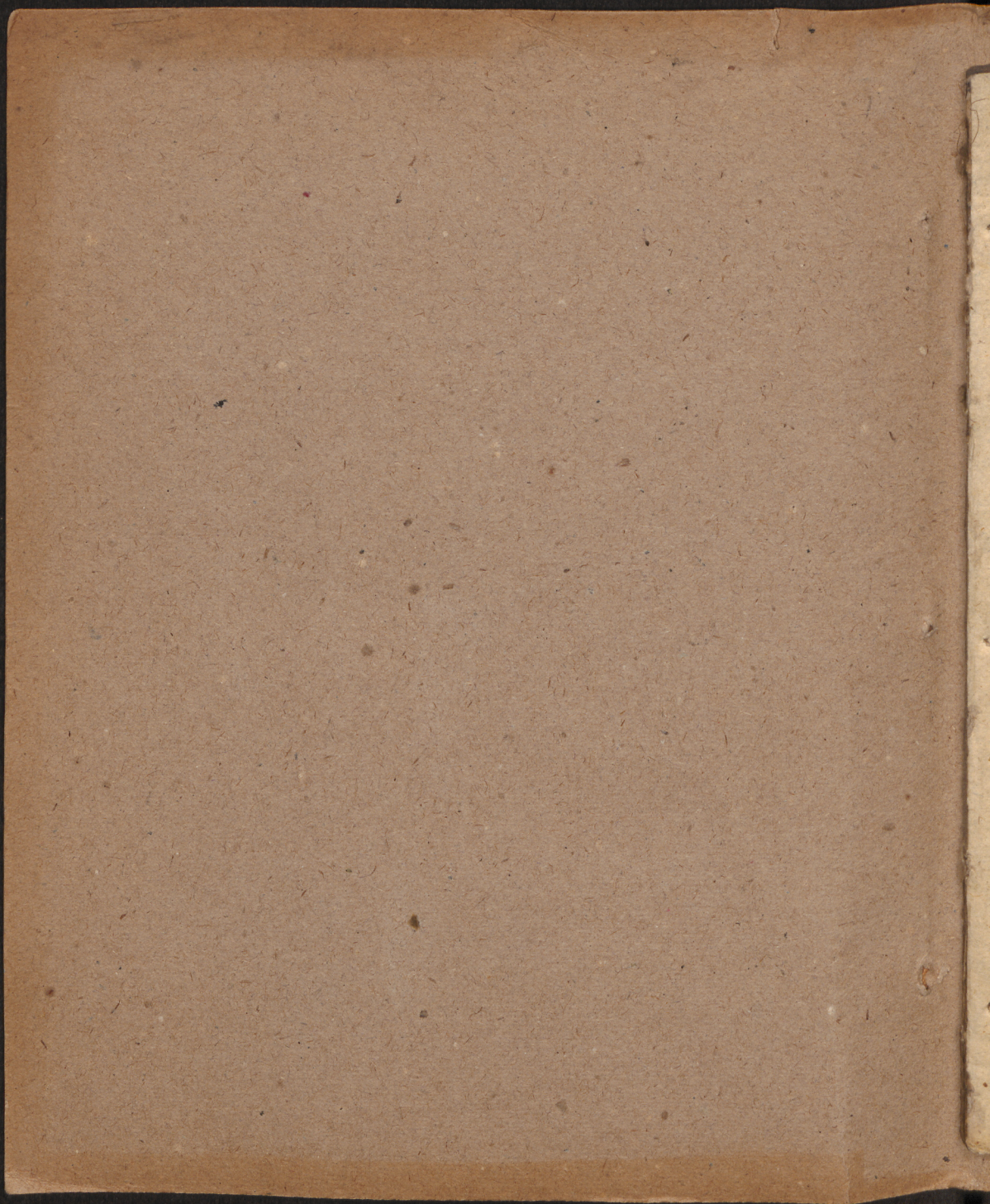
Band (Druck) Freier Zugang

Verk. : J. Kälseman

L. Bohl.

R. U. Theol. 1638.

DISPUTATIO QUARTA 39

Super
SAPIENTIAM
SALOMONIS

IN
PROVERBIIS.

Exhibens in specie
PRINCIPIUM TERTIUM DE-
ductivum Ethices seu Politices divinæ

SECHEL

FELICEM ET PRUDENTEM RERUM
TRACTATIONEM. EX

cap. 3. usq; ad v. 19.

Quam

D O. M. A.

PRÆSIDE

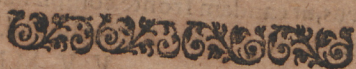
M. SAMUEL BOHL,

S. S. Theol. P. P.

Publico doctorum examini subijcitur

LUDOVICUS BRUNE Rostochæ

Habebitur in Auditorio majori 9. Februar.

ROSTOCHI,

Typis NICOLAI KILII, Academ. Typogræ

ANNO M DC XXXIX.

VIRIS

Magnificis, Amplissimis, Consultissimis, & felici
multarum rerum tractatione prudentissimis

Inclytæ Reipub: patriæ

CONSULIBUS

eminentissimis

Dn. JOHANNI Suttermann.

Dn. BERNHARDO Clingen.

Dn. NICOLAO Scharffenberg J. U. D.

Dn. JOHANNI PETRÆO.

Dominis Promotoribus & fautoribus meis
 æternum suspiciendis S.

Aurificis, *Viri Magnifici*, expediti est, aurum sibi oblatum ad stateram examinare, & attendere, ne quâ subarato mendosum tinniat auro. Haud secus illum decet, cui aureus ille thesaurus verbi divini explicandus venit, non omnia quæ occurrunt, vera apprehendere, sed ad stateram, linguam dico originalem, examinare, & accuratius secundum eandem, quæ obtuduntur, trutinare, & considerare. Hæc enim ceu Lydio lapide, omne, num solidum crepet, sitne probum vel improbum, purum vel adulterinum, dijudicari poterit. Hæc regula & norma est, ad quam omnino omnes Omnium versiones examinari debent. Quod ut mihi quoq; aliquando usu venire possit, ego etiamnum linguis penitus imbibendis operam meam mancipio, & num quid in iisdem profecerim, publicè periculum faciam, præsentem disputationem propugnaturus, quam vobis, *Viri Amplissimi*, submissè offerre debui, magno opere contendens, ut eandem fronte complanatâ accipere dignemini. Valete, & rem benè gerite. Rostochij Cal. Febr. 1639.

V. V. M. M. & A. A.

Observantiis.

LUDOVICUS BRUNE

Respond.

DISPUTATIO IV.

Exhibens

PRINCIPIUM DIVINÆ ETHI-

ces deductivum tertium *Sechel* sc. felicem
& prudentem rerum tractationem,*Generalis hujus Disputationis dispositio.*

Tertium Principium חסד *felix & pru-*
dens rerum tractatio *exhibetur in*
propositione.

Respond.

LUDOVICUS BRUNO

NE ROST.

Arg. I.

Respectu natura docet, à Deo pen-
dere in actionibus.

Respectu Commodi rerum nostrarum confir-
matio.

Respectu natura exhibet, ad Deum & ad ejus glo-
riam referre actiones.

Arg. II.

Respectu Commodi, in nullo habere defectum.

Determinationem & Conservationem Sechel inducit,
nempe crucem Dei castigationem & increpationem,
quã nos in terminis rectarum actionum conservamur.

Arg. III.

Tertium Principium deductivum, quod nos ad veram
sapientiam deducit est חסד *Sechel*, felix & prudens rerum tra-
ctatio, seu tractationis institutio. De quo principio tertio, quid
sit quid secum portet commodi, quod avertat incommodum,
ex Salomone porro videbimus.

1. Exordium est in v. 12.3. Capituli Tertij.

v. 1. *Fi li mi legem meam ne negligas, & precepta mea custo-*
diat cor tuum. 2. *Nam prolixitatem dierum & annos vite, imo*
pacem addent tibi.

v. 3. *Ut misericordia & firmitas non derelinquant te, liga*
illa in gurguralibus tuis, scribe ea super tabulam cordis tui.

F

2. In

2. In hoc Exordio, sicut in Exordio præcedentis principii præsupponuntur fundamenta priorum Principiorum. Dicitur *Legem meam ne negligas*, respicit hoc ipso ad primum principium ad Daath rerum complexum, quæ in lege occurrunt, uti id supra in Disputatione secundâ demonstravi, Addit *præcepta mea custodias cor tuum*, respicit hoc ipso ad secundum principium, *discretionem*. Quamvis enim phrasis ipsa sit generalior, tamen in hoc contextu tantum id notat. *Custodire* est hic & alibi ex fonte, rem, quam habeo vel complexus sum, tenere, Cum autem tenet præcepta, Cor, tenet Discretionis subjectum, hinc cor sapiens & cor stultum sibi opponi solent, unde *zu Herzen nehmen* rem perceptam rectè secum volvere & discernere. *Hinc sapientes Corde* Exod. 28. 3. Qui discernere possunt rem à re, quantvis alias etiam ut remotius principium cognitionis adscribatur 1. Reg. 3. v. 13. Expressè dicitur *Cor discernens*, cui in Job. cap. 36. v. 13. opponitur **לשׁוֹפְרֵי** *hypocrite Corde*, id est, qui non verè cor discernens habent. De quibus ibidem dicitur, quod ponant iram, ex quo fluit *cor restum*, *Cor obliquum*, &c. In v. 20. præcedentis cap. concludebatur *Discretio*; Ergo *in via bonorum ambulabis & semitas Justorum custodies*. Quid hoc aliud est, quàm, *ergo præcepta mea observabis cor tuum*.

3. De quo fufius agere non permittit principium tertium, quod ex præcedentibus duobus fluet. Hinc dicit: *Nam prolixitatem dierum & annos vite addent tibi, misericordia & veritas non derelinquent te, & gæa super gutturalibus tuis; scribe ea super tabula cordis tui*. Sic connectuntur hæc. Cognitionis seu rerum complexus dabunt tibi prolixitatem dierum, at non simpliciter sed *quando ligantur ad gutturalia, & quando scribes hæc super tabula cordis tui*, id est. Quando ea principia ita nobis infiximus, ut in verbis & in actionibus nostris conspiciantur. Hoc enim voluit verba illa, *scribe ea super tabula cordis tui*, id est, ut quicquid ex corde exeat, ornatum veniat; primo eo, secundoq; principio Daath & Thbunah, complexu rerum & discretionem Conf. Prov. cap. 6. v. 21. Et cap. 3. 22. Ligamus enim verba circa gutturalia nostra,

nostra, quando iis perpetuò utimur, ut cum ipsis, quæ ex guttore nostro prodeunt, quasi unita, sapientem & discretum reddant. Sermonem, Conf. Jer. cap. 17. v. 1. Ex quâ collatione secundo loco patet, qui illud scribatur in tabula cordis quod perpetuò nobis inhaeret & ex quo actiones fluunt.

4. Ex his fuit Principium tertium, quando enim habeo Daath & Binah complexum rerum, tunc superest ut ea recte applicem, ex quâ adplicatione nascitur Tertium, quod dicit Salomo noster legislator prudentissimus כִּסְוֹ felicem & prudentem rerum adplicationem. De locis parallelis, ubi hæc vox eodem modo sumitur pro ratione spatij chartacei dicitur infra. Hic in genere notetur, Germanos non commodius vocabulum, quod ego sciam, habere, quo hoc tertium principium exprimere possint, quàm *Geschickligkeit/ da sich ein Mann/Krafft beyder vorig erklärten Gründen zu schicken weiß/ daß all sein Thun sich recht schicket/ vnd zu einem guten Ende gelanget.*

כִּסְוֹ

5. De hoc principio in hoc capite agi, sequens docet Orationis hujus propositio v. 4. *Et inveni gratiam & felicem tractationem boni in oculis Dei & hominum.* Nexus talis est: Si tu Daath & Binah, rerum complexum & discretionem, juxta istum modum ligaveris ad gutturalia tua & scripseris super tabulâ cordis tui. *Tunc invenies*, i. e. acquires gratiam & Secel.

Propositio.

6. Futurum primum idem dicere quod futurum secundum, in materiâ necessaria ex Grammaticis principiis extrâ controversiam est. Unde studio exempla similia prætereo, omnibus enim Ebraïtis hæc nota sunt, si necessitas efflagitaverit poterūt ea dari in discursu publico; Hinc 70. *εὐχόμενος* Cald. *וְהַשְׂכַּח חַסְדָּא* *Invenies gratiam* i. e. acquires vel habebis. Invenire & posse sub unâ formâ Ebræorum sunt undè tritissima illa phrasis, *quicquid invenerit manus tua*. i. e. *Was du vermagst/* Conf. Jer. cap. 6. v. 16. *Invenite requiem vobis ipsis*. i. e. *acquirite*. 1. Sam. 20. 21. *Ita. Inveni sagittas*, i. e. *acquire*, ita quare ut eas habeas, eodem-

modo v. 36. Levit. 12. 8. *Si non invenerit manus ejus, Wo sie nicht so viel vermögens ist.*

Gratia

7. Gratia est res habens gratiam, Ein Ding daß ein Art hat/ quæ est immediatum connexum cum felici & prudenti rerum tractatione, hinc in genere toties in lege dicitur de uxore, quæ invenit, vel non invenit gratiam in oculis mariti, Die dem Manne nicht wil gefallen/ mit welcher es gegen dem Manne wil keine Art haben.

8. Gratia connectitur cum Secl felici rerum tractatione, hæc enim tractatio est gratia, id est res habens gratiam, Ein Ding daß seine rechte Art hat/ quomodo sumitur in communi dicto, *Diffusa est gratia in labiis tuis* Psal. 45. v. 5. *Sic enim textus, Tu pulcher verè factus es, magis quam filij hominum, Diffusa est gratia in labiis tuis, propterea benedixit tibi Deus in æternum.* Nexus: quia tu pulcher es, quia quæcunq; in te & tuis actionibus & verbis conspiciuntur, præ se ferunt gratiam, i. e. *Du thust daß eine Art hat/* Ideo etiam benedixit tibi Deus, i. e. Ideo etiam in te subsistere voluit Deus, ut in te & per te omnes actiones omnium rectificentur.

9. Forma ergo prout eam aliâ voce exprimere possunt est in *DDV* principio tertio GRATIA, modò descripta, tam in oculis Dei, quàm hominum, prout non tantum congruit cum sano intellectu humano, sed quod potissimum est, etiam cum divino præscripto. Multa in oculis humanis inveniunt odium, quæ in oculis divinis gratiam. *Noah* Genes. 6. v. 8. *Benedictio Bileam.* Num. 24. v. 1. &c.

Argum.

Confirmatio-
tionis.

10. Argumenta Confirmationis. Naturam, Commodum & incommodum pro more horum principiorum depingunt i. Arg. respectu naturæ est in v. 5. 6. 7.

v. 5. *Spera in Domino ex toto corde tuo, & discretioni tue ne inuitaris.*

v. 6. *In omni viâ tuâ ipsum cognoscito & ille rectificabit semitas tuas.*

ii. Ante-

11. Antequam ad rem & nexum, brevibus præsuppono veram phrasium notationem. Sperare in Dominum vi formæ suæ est securum esse in Domino. Conf. Esa. 50. v. 10. Ubi vi argumenti quod ibidem post *in Dominum sperare* repetitur, clarè hæc forma conspicitur.

12. Via est modus agendi; loca ut satis nota prætereo. Nexus est taliter combinatus: *Non est quod putes, quasi Discretio, secundum principium, cui tu posses inniti, sufficeret; nõ ita: sed spera & securus esto in Deo, ut quicquid agas, primum illum recognoscas, numen pro ipso vel ex ipso sit.* Hoc est verè *לך* felix & prudens rerum tractatio, ut tuas semitas rectificet.

13. Ergò requiritur ad felicem rerum tractationem & ad *Secel* ut in Deo securi simus, Deum in operibus recognoscamus, quam rationem participat cum principio Terminativo Sequelâ Dei. Quid 70. in mentem venerit cum *לך* explicarunt per *γνώσεσθε αὐτὸν*, hariolari non possum, autumo esse mendum. Recognoscimus autem Deum in operibus cum omnia agenda ponderamus, num cum voluntate Dei conveniant, nec ne. In eâ significatione ferè sumitur Psalm. 91. 14. Exaltabo eum. quia *לך* Cognovit meum nomen i. e. recognovit excellentiam meam, quam semper magnificat, ut præsentem juvare valentem, Consequens enim hoc cognoscere est *לך* *לך*, Unde necessariò plus involvit. Nec inconvenienter huc refertur Esaiâus locus cap. 1. *Cognoscit asinus præsepe Domini sui*, i. e. recognoscit quatenus semper ad illud pedes suos refert, quod Israel facere volebat, ut ex contextu patet. & c.

14. Natura magis explicatur in his verbis; Ille diriget gressus tuos. Commodius hæc de solâ naturâ explicantur; ut dicam: ut ille rectifices vel dirigat gressus tuos, in eo respectu magis explicatur Recognitio, videlicet quando ideo Deum recognoscimus, ut vias nostras dirigat & rectificet, ut exinde nascatur *felix & prudens rerum tractatio*. Hoc non obscure elicitur ex Proverb. 15. 21. *Vir Discretionis rectificat gressum, Et in discretis Mann/ qui secundum habet principium, agit, ut gressus recti fiant.*

72 De principio divine Ethices deductivo tertio

15. Natura hæc adhuc clarius explicatur v. 8. *Noli sapiens esse in oculis tuis, sequere Dominum & recede à malo.* Hæc radijs solis, ut dici solet, scripta sunt, & clarissimè quæ obscurius modò dicta sunt explicant. Nexus est talis: *Noli tibi persuadere, quasi discretio & sapientia, quam concepisti, sufficiant.* Falsissimum hoc est, nihil proficies, nisi tertium principium, nempe **לשם** addas &c. ut tuas actiones ad sequelam Dei dirigas & à malo recedas.

16. Principium ergò verarum actionum in Secel latet, cujus vigore nihil agendum, nisi quod Deum agere videmus & eum, nos imitari velle videmus, ut ita consequenter à malo recedamus. In hoc consistit consultatrix auctoritas, ut hoc facientes alijs etiam sana consilia suppeditare valeamus. Unde non sine causâ dicitur Prov. 24. **יִרְאֵה אֱת יְהוָה בְּנֵי וּמֵלֶךְ** Cum euim timemus Deum & regem, & ea agimus quæ ipsi injungunt sapientes, ita ut antecedentia istius membri docent, Robusti & fortes consilioq; præstantes. *Cur enim excandescat Deus super vocem tuam, ut corrumpat opus manuum tuarum &c.* Quare sequere Deum, ut ita non corrumpat sed promoveat opus manuum tuarum, inquit Salomo in Kohieleth cap. 5. Et quidni opera nostra informemus ad sequelam Dei, cum Salomo Kohielet cap. 12. dicat: *Deum sequere, time, & mandata ejus serva, nam omnia opera adducet Deus in judicium.* Ibi orbita probabitur, num in eâ fuerint actiones, necne. Brevibus; Natura *secel* in primo argumento est à Deo pendere.

Vñ I. Ar-
gumenti.
Commo-
dum.

17. Præsupposita hîc primâ parte descriptionis naturæ *secel* felicitis & prudentis rerum tractationis jam rectâ ad *commodum* progredimur v. 8. *Medicina erit umbilico tuo & irrigatio ossibus tuis.*

18. Primò Phrases, deinde nexum persequemur. Umbilicus dicitur à Jhudæis esse illud membrum corporis, per quod pueri in utero materno alimentum accipiunt. Videatur Rabbi *Levi Ben Gerson* aliàs *Kalbag* & *AbenEfra* super hunc locum. Physici itidem hanc rem ita se habere asserunt. Cum igitur dicitur: *Medicina erit umbilico tuo, idem erit ac si dictum fuisset: Secel est primum*

44 De principio divina Ethices deductivo tertio

20. Nonus versus Naturam *Secel*, decimus commodum notat. Prout verba sonant talis est sensus: Si rem feliciter institueris velis, debes esse liberalis erga pauperes & in oblationibus tuis inde enim tibi affluet dives rerum copia. Sensus purè fluit, nec desunt alia scripturæ testimoniæ, quæ beneficentiam in pauperes aliquoties conjungere solent, cum felici rerum tractatione, aliquoties in lege tam favorabilia judicia pro ijs feruntur, quod demonstrare judico supervacaneum.

21. Verum enim verò ut directius ad scopum perveniam, dico, hic non in genere de omni beneficentiâ erga pauperes agi, sed de ordinario debito, & extraordinariâ voluntariâ oblatione, quæ in veteri T. fieri solebat Deo & sacerdotibus, Deut. 14. 22. *Stricte decimas dabis ex omni proventu seminii tui, quæ eduxerit a per annuatim*; additur ratio: *Ut discas timere Dominum Deum tuum omnibus diebus*; sequentes enim Deum & iussa exequentes, rectè dicebantur timere, Conf. Num. 18. à v. 25. usq; ad finem cap.

22. Hæc generaliter accepta pertinent ad *כֶּרֶם* cum enim Deo id tribuo, quod illi debeo, tunc iterum mihi id dabit, quod gratiosè promisit, & vias meas prosperas esse jubebit.

23. Penitius autem nostrum thema consideremus, ut collatorum, seu Proverbiorum Salomonis accurata habeatur ratio. Dicendum ergo est Argumentum hoc secundum, præsupponere prius, & plus inducere *honora: e Deum ex facultate nostra*, esse, pro nostro posse Deum in actionibus, respicere & ipsius gloriam confectari. *יְיָ* sumitur pro eo quod nos potentes reddit hoc vel illud efficiendi. Conf. Psal. 119. v. 4. Prov. 6. 31. & cap. 11. v. 4.

24. Deinde erit Phrasi; subsequens & *ex primitiis proventus tui* ita explicanda: *Honora Deum*. 1. Eo, quod tibi ex ejus benevolentia concessum est. E.g. Cuicumq; concessa est ars bene canendi ille tenetur juxtà hoc principium Deum perpetuo cantu illo laudare, nec illum ad alias ineptias & vesaniæ genera transferre, Tunc dico, ille primitiis proventus sui honorat Deum.

Commo-
dum.

25. Commodum pro ratione naturæ ejus est explicandum: *Tunc implebuntur cellaria tua sufficientiâ, imò musto torcularia tua*

tua

qua erumpent. Cellaria sunt reconditoria in genere, & semper habebunt sufficientiam, i. e. ille qui omnia ad gloriam Dei dirigit, ille in eo, ex quo Deo dat, nunquam sentiet defectum sed semper habebit satietatem, sufficientiam; imò magis quid, nam torcularia ejus id est. Instrumenta & media quibus bonum suum augere & acquirere solet, erumpent præ multo. præ eo quod acquirere laboravit.

26. Erumpere; augere & extendere sign. Conf. Gen. cap. 28. v. 4. 1. Chron. cap. 4. v. 38. Ex hoc secundo Argumento, naturam Secel hanc dicimus esse; *omnia in actionibus referre ad Deum Natura ut ipsius gloria promoveatur.* Sicut in primo argumento, natura Secel. ejus erat, à Deo accipere & ab eo pendere. Commodum est; *omnia accipere à Deo & in nullo habere defectum. Jubebit enim benedictionem Dominus in cellarijs tuis, & in omnibus projectionibus manus tuæ, & benedicet tibi, Mosche Deut. c. 18.*

27. Hæc applicentur ad Ecclesiam ad Rempublicam & privatam; deprehendemus in illis statibus ea verificari.

28. Cum Doctores & alij artifices non invidi sunt, sed pro suo posse in Academijs Studiosos, in civitatibus auditores suos docent, palpabunt res suas feliciter procedere, comite bonâ conscientia. Mera est Phantasia dicere: Si meam artem ego docerem alios, alij me facile superarent ut ingenio vegetiores. Fiat, te ininet benedictio & cum Deum honoraris ex tuâ facultate, iterum ille te honorabit, ut quod rei excellentioris conspiciatur in tuis discipulis, id ad te solum referatur. Imò torcularia tua erumpent, semper Deus plus conferet, quò præ alijs emineas, **Wer gelahrt ist der warte der Lehre** / ut ex primitijs proventus Deus honoretur & ita homo se Christi Epistolam esse demonstrat. Hic Christus, Servus Dei יְהוָה rectè instituere volebat, dum perpetuò docebat, adeò ut lassitudinem etiam senserit saepe caro ex concionibus. Hinc elevabatur & aldè excelsus fiebat. *Post laborem anima sue vid. bat & saturabatur, quando per scientiam suam, justificabat multos servus ille Dei justus*

29. In politica idem valet, omnia ad gloriam Dei sunt referenda

renda si rem feliciter instituere velimus. Unde est quod tōreularia Germanica non erumpant musto. sed esse defecerint? quod horrea nostra non impleantur proventu futuri anni? R. Quia nos non honoravimus Deum primitijs proventus nostri. Non ad gloriam Dei omnia retulimus. Cum in Rebuspub: primas damus Deo, secundas Reipublicæ & nobis, benè omnia cedent; unde primarium officium Magistratus est nutrire Ecclesiam, Academij, Ecclesijs, & Scholis præficere viros, ut Scriptura loquitur, Roboris, i. e. **Tüchtige Leute**. Tunc **Secel** felix & prudens rerum institutio facta est. Habet enim in illis Magistratus ceu caput, oculos, manus, & pedes; per eos in officio conservantur subditi, rectè à Doctoribus instituti, cum majores moriuntur, præsto sunt, Oculi Reipubl. quos educarunt, ut non moriatur collegium, sed in viris novis efflorescat; **Damit anstatt seiner Leute / keine Rülhe /** ut Lutherus loquitur, **Obigkeit Stellen betreten.**

30. Ad hanc formam, omnia quæ faciunt ad GLORIAM DEI à Magistratu sunt instituenda, ut superioritatis recognitio Deum moveat ad bene agendum, Mal. 3. *Num solet homo suffigere Deum? Pflaget man Gott hinten / oder vnten anzusehen? Sicuti me suffigitis? Si dicatur. In quonam suffigimus te? R. In decimis & oblatione. Vos maledictione estis maledicti, qui a me suffixistis vos, gens tota. Adducite in domum thesauri decimas omnes ut sit esca in domo meâ PROBATE me in hoc dixit Jehovah Zabaoth Si non i. e. Certè ego aperiam vobis fenestras caelorum, & effundam vobis benedictionem, aded ut ne locus super sit recipiendi. Quem locum ut convenientissimum secundo argumento pro Conclusionem adponere volui.*

31. Tertium Argumentum continetur v. 11. 12. 13.
v. 11. *Castigationem Domini, ô Filii mi, ne respuas, & ne nauseant tibi increpatio ejus.*
v. 12. *Nam quem diligit Dominus, illum increpat Dominus, & sicuti pater filio benè vult.*

32. Natura in hoc argumento exhibita, non intelligetur, nisi mediante præcedenti discursu. Obijcere potuisset. Ah! miseram illam rerum tractationem, cum quotidie palpemus, quam malè habeant illi, qui omnia ad Deum referre student. Illi objectioni facile jam respondetur; *Illud quod videtur malum est bonum bonum fluit ex amore Dei paterno.* Juxta hunc sensum ipsa afflictio & crux, quam Deus nobis immittit, pertinet ad felicem verum tractationem. Deficeremus in rebus nostris, nisi aqua illa de celo missa nos reficeret, putredo invaderet res nostras, nisi sal crucis nos præservaret, &c. Castigatio Domini hic notat colligatam argutiam, de quà in alio principio quodam ex professo. *Cruce requisitum Secel.* Afflictio est vera argutia colligata. tale argumentum, quo non Deus constringit, ut in terminis nostris maneamus, & viam rectitudinis non negligamus. Exempla in Scripturis sunt obvia. Manasses, quantum nos colligere possumus, non rediisset ad Deum, nisi catenis vinculus prius abductus fuisset. Illa abductio, erat argutia colligata, qua colligebatur sensibus dispersus nebulo.

33. Maximè autem id nos consolatur, quod sit castigatio paterna, determinata ad optimum finem, ad quem respiciens Elaias in Oratione. 3. inquit כליון חרץ שטף צדקה *Calasuitas determinata copiose fert iustitiam* cap. 10, 12. Pater autem ille non est homo, sed luminum pater, in cuius conspectu sunt omnia minutissima in nobis, etiam pulveris accidentia, ad quæ feliciter regenda & conservanda nobis hoc malum visum, prudenter immittit. Multi egent, at nesciunt, quod egestas sustentatio hominis sit, qui ita & non aliter interminis conservari non potest ordinariè Multi amiserunt unam manum & non intelligunt, quod si alteram retinuisent, ipsis fuisset exitium cum una illa manu debet conservari in terminis & in felicitate rerum tractatione. Multi varijs malis certis anni temporibus vexantur, at non sentiunt, partem luminum

48 De principio divina Ethices deductivo

scire hæc illis conducere, nisi enim in verbis superenisset, a tutum fuisse eum prævidebat pater, quod contra gloriam Dei & proprium commodum militasset. In quâ sententiâ conferantur duæ insignes orationes quas in Jobo Elihu juvenis at eruditissimus, & ipse Deus comprobat habuit quas orationes tanta argumenta faciunt conspicuas, ut extra se rapiatur quasi legens.

34. Quod autem dixerat prius *Musar* castigationem id deinde dicit *Tocob* increpationem, quæ est perpetua aurium nostrarum vellicatio, ut à malo ad bonum recedamus, vel in bonis consistamus. In quo puncto preclare *Elihu* Job. 36. *Quando vincit catenis, capiuntur funibus afflictionis* i. e. Quando affligit crucem immittit hominibus. *Tunc solet aperire aurem ipsorum ad colligatam argutiam, & dixit* seu id fecit vel intendit *ut reverterentur ab iniquitate. Si audierint & servaverint, tunc in bono consumabunt dies suos & annos suos in delectationibus.* Si vero non &c. Crux ergo & calamitas conservat nos in terminis. Hinc textus dicit fluere increpationem ex amore Dei, qui sicuti pater filio bene vult, unde nec præsumitur, filio quidquam immittere, quod non ad ædificationem ejus faciat. Cum caro sumus, sine cruce & afflictione in feliciterum tractatione conservari non possumus. Hinc rectè argumentatur Angelus: Quia Deo charus eras non poteris esse sine afflictione, quia charus eras Deo, ideoque conservari debeas in statu & orbita recti, necessario ergo afflictio erat immitenda.

Tam invidiosa est afflictio ad felicem rerum tractationem, & ipse Christus Servator noster opus redemptionis sine pænis ac perficere, & ita rem feliciter instituere non debuerit. Operam, Christum mori. Hoc considerat Spiritus in *Esaia*. *Quando fuerit anima ejus panam pro reatu postquam Dominus qui percussit eum, et viridino affert, tunc ille videbit semen prolongaturus dies.* Et voluntas Domini PER MANUM ejus, ejus ministerio FELICITER CEDET.

35. Non puto, multos intelligere quod ad felicem rerum tractationem requiratur adversitas, cum caro nostra sentiat vel sentire

sentire videatur dolorem. At verissima tamen sunt omnia, quae excommodo argumenti ultimi clarius perspiciuntur.

v. 13. Bene illi homini qui invenit sapientiam, & homini, qui proloquutus est discretionem.

v. 14. Nam melior est negotiatio ejus, quam negotiatio argenti, imo majus quid est, quam aurum proventus ejus.

v. 15. Pretiosa est magis quam margarita, imo omnia quae desiderii vel concupiscibilis rationem habent non equiparabuntur ei.

v. 16. Prolixitas dierum est ad dexteram ejus, ad sinistram autem ejus, divitiae & gloria.

v. 17. Via ejus via pulchritudinis sunt, & omnes semitae ejus pax. Commodū
eruetis.

v. 18. Arbor vite est omnibus fortiter tenentibus eam, imo quilibet apprehendentium eam, FELIX & RECTUS depraedatur.

37. Cum ut supra dictum est, non facile aliquis admittat vel concedat, qui DEI ut paterna castigatio requiratur ad *Secel felicem & prudentem rerum tractationem*, merito exclamat jam Spiritus. Bene illi homini qui invenit sapientiam, qui id agnoscit quod modo de cruce & afflictione dictum est.

38. Sapientia hic sumitur pro determinata sapientia ad hoc tertium argumentum. Sicut enim in praecedentibus duobus argumentis, post naturam, semper ponebatur commodum, ita & hic jam in fine commodum ponatur necesse est, cui commodo explicando praefixit nomen sapientiae. Bene illi viro qui invenit sapientiam videlicet hanc quam modo exposui.

39. Addit & homini qui proloquutus est discretionem conjungit Futuram cum Praeterito, fundamentum cum eo, quod fundamento superstruitur. Qui invenit modo descriptam sapientiam, ille non potest non proferre discretionem i. e. ille noverit discernere inter malum verum & apparens, quod crux & afflictio non malum sed bonum sit, imo quod fundamentum bonorum sit.

40. Prima ergo commodi pars est *Felicitas*, reliquae partes

facile assequimur, cum sint species sub hoc genere contentæ. *Negotiatio ejus est melior quam negotiatio argenti. V. forma* Mit der Weißheit von Creuz umbzugehen/ist besser als mit Silber umbzugehen/negotiari enim formaliter significat umbgehen. Argentum, ut dici solet ist gute Wahre/at hic ei sapientia crucis præponitur, hic ipsi auro, nunquam enim, adeo in sapientia conservabit hominem aurum & argentum quã afflictio tertium requisitum. *Felicis & prudenti rerum tractationi.*

41. Ex eodem principio margaritæ cedunt, cedunt omnia, quæ nomen pretiositatis habent. Quod enim mihi confert sapientia crucis, id simpliciter ignorant alia, quæ ex thesauris pretium merentur. *Prolixitas dierum est à dextera ejus.* Ille vere diu vivit qui bene vivit, male viventes erunt mortui dicuntur, & quæ quæso vita quæ quando in summo gradu vita esse debebat, in mortem æternam degenerati Sapientia autem crucis diu nos in vita conservat. Sicuti sal carnem à putredine. *imo ad sinistram eius gloria & divitia.* Hæ sequuntur dierum prolixitatem, quæ est à dextera. Is gloriosus est qui fortis est, is fortis est qui ferre potest multa, & ita patiens est, qui fert multa dives est, idq; semper & necessario, quando priora dico *felicis & prudenti rerum tractationi* rectè secutus est. Dives pastor ovium malè exprobraret pastori boum paupertatem, eo quod non habeat oves tot, quot ipse, dives enim ille est ex possessione boum. Desperate stultus est, qui multum argeuti habens sapientem diceret mendicem, sapiens est dives, nec divitias agnoscit nisi in te. Vehicula fimeci sunt facultates stulti in oculis sapientis qui dum plura non cupit, non nisi ab insanis mendicus dicitur.

42. *Pulchre sunt via ejus, & omnes semite ejus pax.* Dum turbatur metallo dives, lætatur sapiens, Deum propitium in corde suo perficiendo quotidie laborare, quod sit dum afflictionem immittit, ut ita *felix & prudens rerum administratio* ad exoptatum finem perducatur.

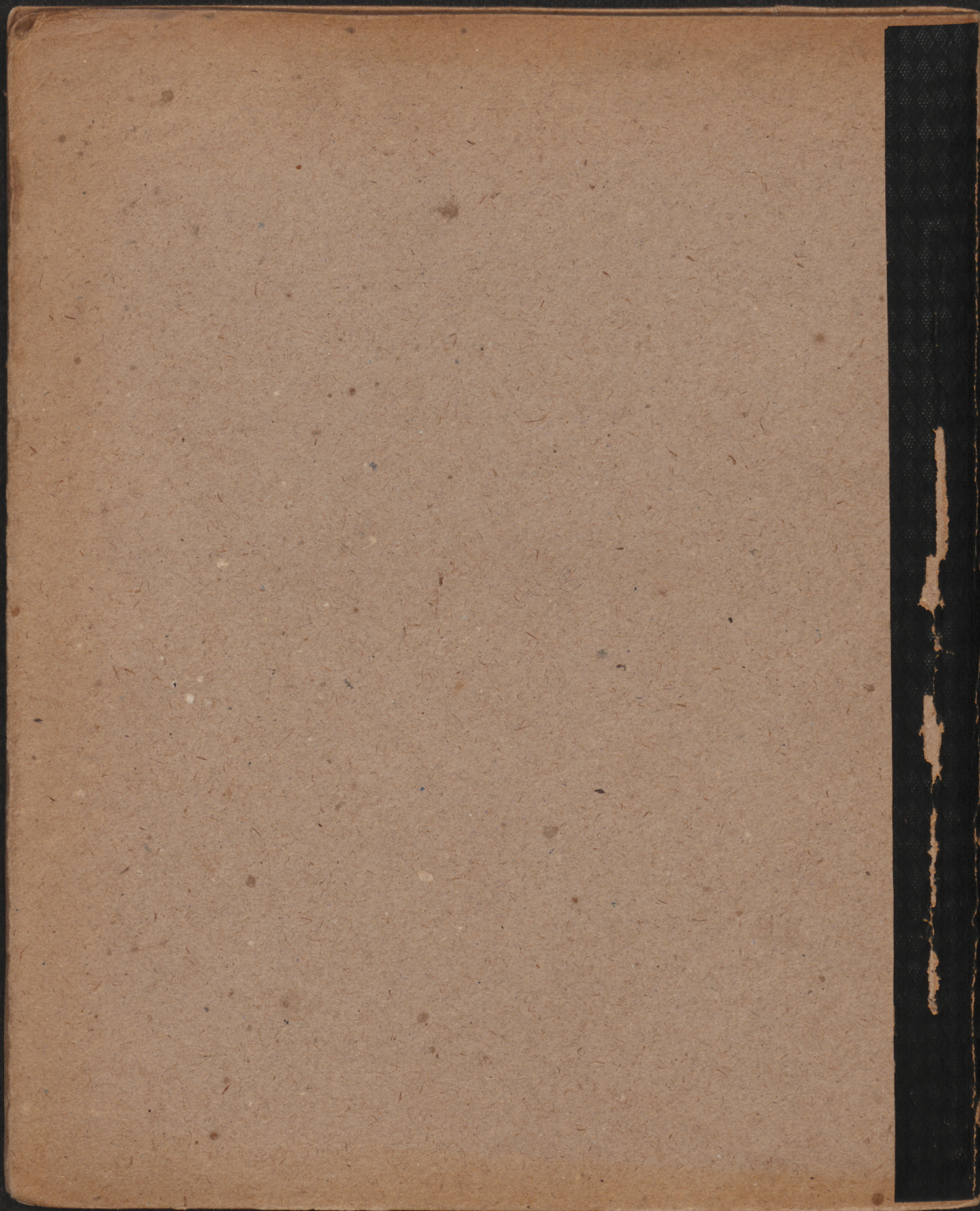
43. Dum

43. Dum enim mori & deficere videtur *Arborum vita offert in cruce DEUS*, ex qua renovatur sapiens, ut nunquam thesauri ejus deficient sic *FELIX & RECTUS predicabitur sapiens*, quamvis ante mortem beatum dicere vetent Græci.

Cum ad hic spatium superfit, quædam adjungam. Et hic. constanter repeto, crucē & afflictionem esse essentielle requisitum ad felicem rerum tractationem in hominibus qui peccato sunt obnoxii & infecti. Aliter loquendum esset, si homo non peccasset. Exemplum rusticum at verum subjungam. Bovis caro dum vivit sale non indiget, at caro mortua à putredine non conservatur, nisi sale vel ei æquipollenti conspergatur; Hominis dum extra lapsum consideratur itidem sine afflictione conservari potest, at dum lapsus est homo, non potest ordinarie conservari sine afflictione, pro qua sententia, adduco quartum argumentum. Psalmi septuagesimi tertii, in quo explicando in ordinariis & publicis lectionibus jam versor. In eo Psalmo duo pro priora argumenta quæ in præjudicium *purorum corde* venire videbantur, sumedantur à felicitate impiorum & ab infelicitate piorum, tertium refutabat primum, & felicitate impiorum, meram infelicitatem esse proclamabat, tertium refutabat quartum docens malum piorum non esse malum, sed summe bonum, hoc ad meum facit institutum, in quo prima ratio hæc est. *Non est indicativum de cruce Christianorum ex ratione*, quod ad alia argumenta simul pertinent, *secunda ratio.* Quia stultus est qui malum Christianorum, dicit malum & non potius bonum, ita Psalter v. 21. *Quando cor meum se ipsum inficit.* i. e. turbatur moeret & *quoad inferiora mea mutor v. 22.* *Tunc ego sum brutus, & nihil intelligo, imo bestia sum tecum.* Heb. bestia. *Ich bin ein Schwein/ein Esel/ein Affe/ja ich bin erger als alle Thire die ihren Namen vom Verstand haben/swann ich mich wolt gremen/darumb daß mirs im Christenthumb vbel gehet/ubi additio egregia ratio, Ut juxta consilium tuum juxta scientiam appropriatam juxta quam tu ut pater luminis via-*
novisti,

52 De prin. div. Eth. deduct. cert. secul. se. prud. rer. erat.

novisti, quæ tuis creaturis commodum inferunt, ducas me, & post
gloriam me accipias, i. e. ad illas res quæ sunt gloriosæ Gloria vera
est verus finis hujus crucis & afflictionis. Et quidni Deum sequeremur
in iis quæ ille vult, sic n. subingerit Psaltes. *Quis mihi in cælis, nisi
tecum unam voluntatem haberem in terra, q. d. Ich werde im
Himmel keine freude finden / auch wol gar darauß blei-
be / wo ich nicht hic auff Erden mit Gott einen willen
habe / vnd daß verlied nehme / was er zuschicket. Etiam si
etiam deficiat caro, tamen cor meum & petra cordis imo portio mea
Deus est in perpetuum. Qui hoc solatium in afflictione recte per-
pendit, nã is felix nã is prudens, nã illi nunquam mala ob ve-
nire poterint, quæ fufius explicare vetat finis. Brevib. hæc omnia
elegantiss. in eodem Psalmo duplici conclusione concluduntur.
Prima hæc est. *Felicitas impiorum est mere malum*, bona enim sunt
tantum mere constringentia ipsos, v. penultim. *Nam ecce re-
moti tui peribunt, postquam constrinxisti omnem recedentem à te.*
Quibus remotis opponitur in altera conclusione (*Piorum cruce
est merum bonum*, propinquitas DEI, quando sentiunt pii cum
Job. Deum seipsum in cruce expressisse & depinxisse in membris
nostris, cum ita inquit, *Mihi autem, quia mihi est Dei propinquitas,*
quia Deum propinquum in cruce sensi. BONUM est, quod posue-
rim in Domino *Jhovah latibulum meum, ad annuendum omnes
legationes tuas.* Ecce crux est legatio Dei summi quis eam non
reverenter susciperet, & ad suum corpus corrigendum venisse
crederet. Nobis enim ut ex v. 22. patet, Deus manum no-
stram dexteram apprehendit, ut non
cadamus.*

Misimma sc. colligatione cum motu.

tur. Si autem contra ex propriis quos ex principiis
sapientiae acquisivimus, fontibus bibamus, *Tunc fons*
benedictus, & letabimur ex uxore adolescentiae nostrae
benedictus est, cum benedictio ex ipso fluit, quod fit
vero sapientiae fundamento ita & nobis & alijs in serv
benedictum & beatum proclamant fontem nostrum.
maledicant, cum in fine, se deceptos esse, animadver
Christi fons benedictus erat, cum mulier in actu eject
felicem deprædicabat & benedictum uterum, qui Cl
portavit quia Christi verbum benedictum esse depreh
Hic fons deinde rectè confertur cum fonte
ex Psal. 68. cum ex eo noster derivatus sit sub Dei
Conferatur aliàs pars Proverb. special. cap. 10. in tra
orbitæ principiorum.

16. *Tunc letari poterimus ex uxore adolescentiae*
Imperativus in materia necessaria, sicuti exemplum
inter alia in Psal. 37., venit pro futuro secundo. Uxo
scientiae sumitur communiter vi formæ, ut alibi dictu
qua excutimus liberos, qui excussi dicunt
autem in hoc loco est propria, & à Deo nobis legitim
pientia quâ ceu nostrâ utimur. Si quis aut
hic urgere sensum literalem (qui autem in Proverbi
lus est observandus) & rectè, etiam rectè applicamu
strum principium *misimma* quamvis ceu ex fund
de re ipsa propriè Spiritus hic non loquatur
qui aliam uxorem ceu suam in thorum trahit, dedit se
cipium, quæ ipsum cepit & decepit; contra qui suâ ut
re, ritè gaudium ex fructu ejus capit. At, ut dixi, de se
appropriata & à Deo nobis concessa hic agit Salomi
rectè dicitur, quod *Ubera ejus nos irrigent omni temp*
gationem uberum, si propriè sumi velis, gaudium in fa
viri esse arbitror: ergo hic talis uxor, quæ & marita
est, videlicet sapientia vera nobis concessa, ea cum à
gitur, quod fit dum in ipsius amore erramus, & perpe

N

